

TREYSİ ŞEVALYE

Mirvari sırğalı qız

İngiliscədən tərcümə:
Aygün Əziz

QANUN NƏŞRİYYATI

TRACY CHEVALIER

Girl
with a
pearl
earring

Əsərdəki hadisələr XVII əsr Niderlandda vəqə olur. 16 yaşlı qulluqçu qız Qritin məşhur rəssam Yohannes Vermerin evinə gəlməsi ilə həyatı dəyişir. Gənc qızın düşdüyü mühitin gərginliyi, xəyalları, ilk gizli məhəbbəti oxucunu səhifə-səhifə həyəcanda saxlayır. Dövrün insanları, mədəniyyəti, mentaliteti oxucunu təəccübləndirir.

Qritlə Vermer arasındakı münasibət dərinləşdikcə sinfi fərqlər, qısqanlıqlar ortaya çıxır. Digər qulluqçuların paxıllığı nəticəsində gərginləşən hadisələri yazıçı, sanki yaxından müşahidə edirmiş kimi təfərrüatı ilə qələmə alır. Ailəli insanın kənar sevgisinin nələrlə nəticələndiyi də oxucunu maraqla saxlayır.

“Mirvari sırğalı qız” romanı beynəlxalq bestsellərə çevrilərək, beş milyon nüsxədən çox satılıb və “Barns and Noble Discover” mükafatını qazanıb.

Tracy Chevalier
Treysi Şevalye

GIRL WITH A PEARL EARRING
MİRVARİ SIRĞALI QIZ

Janr: tarixi roman

Yaş qrupu: 16+

Ölçü: 130x200 mm

Qapaq: yumşaq

Səhifə sayı: 336

Naşir: Şahbaz Xuduoğlu

İngiliscədən

tərcümə: Aygün Əziz

Redaktor: Şərif Ağayar

Korrektor: Aygül Yelmarlı

Mətn dizaynı: Ramin Əli

Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pr., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212-42-37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-15-007-0

© Qanun Nəşriyyatı, 2026

Copyright © 1999 by Tracy Chevalier

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri "Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa ziddir.

Atama ithaf edirəm

Giriş

Zaman çox qəribədir. Bəzən iyirmi il bir ömür qədər uzun, bəzən də bir həftə qədər qısa görünə bilər. Mənə elə gəlir ki, “Mirvari sırğalı qız”ın 1999-cu ilin qorabışən avqust günlərində sakitcə, həyküy salmadan və bir neçə mötəbər yerdən resenziya almaqla çap olunmasından cəmi bir-iki il keçib.

Sonra beş milyon nüsxə ilə nəşr olunur, daha sonra qırx üç dilə tərcümə edilir (fars dili nəzərə alınmadan, İranda icazəsiz çap olunub, sonra qadağan edilib, indi qadağa götürülüb, amma hələ də qeyri-qanuni nəşr edilir). Bundan əlavə, Skarlet Yohanson və Kolin Firtin iştirakilə ekranlaşdırılır. Amma kitab hələ də dəbdən düşməyib. Necə deyərlər, “ayaqları var” və “irəli getməkdə” davam edir. Mən isə, açıq, hələ də onun uğuruna heyran edirəm.

Lakin mənim Vermerin “Mirvari sırğalı qız” tablosu ilə tanışlığımın tarixi iyirmi ildən də çox əvvələ gedib çıxır. Onu ilk dəfə 1981-ci ilin payızında bacımı Bos-tonda ziyarət edəndə gördüm. Onun mənzilinə daxil

olarkən diqqətimi divarda asılmış, mənə tanış olmayan bir tabloun posteri çəkdi. İşıq, rənglər, qızın iti baxışları... Bir sözlə, ona valeh oldum. Məni elə məftun etmişdi ki, səhəri gün özümə həmin posterdən aldım.

O vaxtdan bəri harada yaşamağımdan asılı olmayaraq poster mənimlə “səyahət edib”. Hətta universitet illərində bir semestrlik xaricə gedəndə özümlə Londona aparıb, sonra geri gətirmişdim.

Poster indi xeyli nimdaşlaşsa da, hələ iş otağımanın divarında asılıdır və mən hər gün ona baxıram. Qıza sevgimə rəğmən, rəsmın orijinalını ilk dəfə 1996-cı ilin yazında Haaqadakı Mauritsheys muzeyində keçirilən mühüm Vermer retrospektiv sərgisində gördüm.

Onun gözəlliyi məni həmişə məftun edib: qızın qədimi baş örtüyünün parlaq mavi və sarı rəngləri, işıq və kölgənin üzünə heykəl effekti verməsi, gözlərinin maye kimi şəffaf dərinliyi, boynunun qaranlıq kölgəsinə çox dəqiq təsvir olunmuş o ağ mirvarinin toxunuşu... Bütün bu xırdalıqlar təkcə qızın öz gözəlliyi ilə təzahür etmir. Bunlar Vermerin onu necə təsvir edəcəyinə verdiyi yaradıcı qərardır. Əslində, bu, bəlli bir şəxsin portreti deyil. Bu “tronie”dir, hollandların “bir insan tipinin idealizasiya olunmuş baş təsviri” üçün işlətdiyi termdir; burada isə gənc bir qadının obrazıdır. Yəni ümumbəşəri bir təsvir olması nəzərdə tutulub.

Amma yenə də... o baxış çox özəldir. Sanki bizə baxır və bizi tanıyır.

Sonuncu cümlədə elə bir səhv var ki, onu düzəltməyim mənə on altı ilə başa gəlmişdi.

1997-ci ilin noyabrında bir səhər Londondakı mənzilimdə yataqda uzanıb posterə baxırdım. Bostonda bu qızı ilk dəfə kəşf etməyimdən on altı il keçmişdi və birdən düşündüm: “Görəsən, Vermer nə etmişdi ki, qız ona bu cür baxırdı?” Birdən, sanki qarşımda qapı açıldı. Mən həmişə elə bilmişdim, o mənə, bizə baxır. Halbuki qətiyyənlə bizə baxmırdı. Vermerə baxırdı. Rəssam onu çəkəndə. O anlaşılmaz, həsrətli və ehtiyatlı baxış yalnız rəssama yönəlmişdi.

Birdən rəsmnin mövzusu konkret bir qızdan, hətta müəyyən bir qızdan çıxıb, bir münasibətə çevrildi. Bəs bu münasibət nə idi? Biz bilmirik. Modelin kim olduğu bilinmir, Vermer haqqında da çox məlumatlı deyilik.

Həmin anda dərhal anladım ki, mən nəyinsə astanasındayam. Həyatımızda hansısa anın gerçək bir “yolayıcı” olduğunu anlamaq nadir haldır. O səhər mən belə bir an yaşadım. Elə bil içimdə bir işıq yandı və yazıçılıq karyeramla birgə hər şey dəyişdi. Üçcə günün içində Qritin – Vermerin emalatxanasını təmizləyən və ustadın diqqətini çəkən qulluqçu qızın hekayəsini uydurub tamamladım.

“Mirvari sırğalı qız” əsərini cəmi doqquz aya ərsəyə gətirdim (həmin vaxt həm də hamilə idim). O vaxtlar tanınmırdım və nə oxuculardan, nə nəşriyyatlardan gözləntilərim vardı. Özümlə bağlı ümidlərim də yox idi. Kitabı yazanda çox çalışdım ki, Vermerə, yaradıcı-

lıq prosesinə və rəsmi özünə hörmətlə yanaşım. Bu hekayədə xeyli boşluqlar var: sözün həm həqiqi, həm də məcazi mənasında. Bu, oxucunun düşünməsi və öz fikirlərini formalaşdırması üçündür. Ən pis halda oxucular “Mirvari sırğalı qız”ın romanını oxuyub üz qabığına, yəni rəsmi özünə daha diqqətlə baxarlar. Ən yaxşı halda isə bundan sonra başqa rəsmlərə də daha diqqətlə baxmağa başlayarlar. Oxucularla ünsiyyət zamanı məni sevindirən məqam onların bu kitabı oxuduqdan sonra incəsənətə başqa gözlə baxdıqlarını deməyidir.

Bəs necə oldu bu roman belə populyarlıq qazandı və biz indi onun 20 illiyini qeyd edirik? Bu, rəsmi gücündən irəli gəlir. Ancaq bu romanda nadir bir xüsusiyyət də var ki, mən onu gələcək əsərlərimdə buradakı kimi uğurla verə biləcəyimdən əmin deyiləm. Üslub mövzunu həm əks etdirir, həm də tamamlayır. Yenicə qələmə sarılıb yazmağa başladığım ərəfələrdə düşündüm: “Sən Vermer haqqında yazırsan və diqqət elə: o necə çəkirsə, sən də elə yaz! Təmiz, sərrast, artıq-əskik əlavələr etmədən...” İki klişə mənim işimə yaradı:

Az daha çoxdur.

Forma funksiyanı izləyir.

Bir çox romanlarda ya təhkiyə gözəldir, ya da özünəxas üslub formalaşdırır, çox az əsərdə bu ikisinin sintezinə rast gələrsiniz.